

Historia

Zacznijmy od początku, bo tu właśnie był początek Paryża – Île de la Cité. Pierwsze domy na tej wyspie pochodzą z epoki galijskiej. W czasach rzymskich Île de la Cité była połączona ze stałym lądem dwoma mostami. Obecnie na ich miejscu stoją: Petit Pont i Grand Pont.

Pierwszy most, przemianowany w 2013 roku na Petit-Pont-Cardinal-Lustiger, w obecnej swej konstrukcji został zbudowany w 1853 roku.

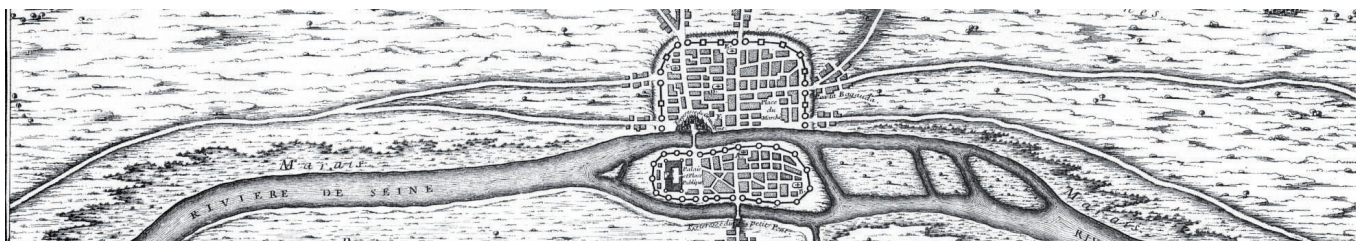
Petit Pont był w epoce galloromańskiej jedynym przejściem łączącym wyspę z miastem. Wykonany z drewna był szczególnie narażony na zalanie przez rzekę czy pożary. Charles II le Chauve*, aby chronić wyspę przed atakami Norman, zbudował konstrukcję zabezpieczającą most, kiedy wzmacniał fortyfikację miasta. Mimo to most był wielokrotnie niszczone przez rzekę. W średniowieczu, w 1185 roku biskup Maurice de Sully (1105 lub 1120 – 1196) po kolejnym zniszczeniu mostu, opłacił budowę całkowicie kamiennego przejścia.

Ciekawostką jest fakt, iż od nazwy mostu pochodzi przydomek Adama Parvipontanus (około 1100/1102 – około 1157/1169), czyli Adam z Małego Mostu, średniowiecznego, angielskiego filozofa uczącego sztuk wyzwolonych w Paryżu, którego szkoła znajdowała się właśnie przy Petit Pont.

W 1406 roku, za czasów Charlesa VI – Karola VI Szalonego** nowy most wybudował architekt Raymond du Temple. Wówczas to na moście zaczęły pojawiać się domy. Jednak znów kilkakrotnie płonął i zawałał się, aż do roku 1853, kiedy to powstała obecna konstrukcja według projektu Alexandre'a Michala.

Drugi most, obecnie Pont Notre-Dame również zbudowany w 1853 roku, w przeszłości był częścią głównej trasy przejazdu z północy na południe Paryża. Został on zniszczony w 886 roku w czasie ataku Normanów. Następnie, podobnie jak poprzedni most, ulegał powtórnej budowie, niszczeniu, przebudowie i modernizacji.

Île de la Cité zamieszkiwało już w 250 roku p.n.e. niewielkie plemię galijskie, paryzjowie, skupione wokół ich głównej osady i okolicy bogatej w ryby i dziczyznę. W 52 roku p.n.e. po zwycięstwie Gajusza Juliusza Cezara nad Wercyngetoryksem*** narodziła się Lutèce; stąd nazwa miasta Paryż, jakie rozwinęło się z Lutecii. Po wielkiej bitwie odbudowano miasto, które stało się siedzibą namiestników rzymskich, a później prefektów całej Galii. Cesarz nadał osadzie rzymską nazwę *Lutecja Parisorum* (łac. *lutum* – „błoto”; galijskie *luto* – „bagno”). Lutecja jest więc miastem, które powstało z bagien.

* Charles II le Chauve – Karol II Łysy (823-877), syn Ludwika I Pobożnego (778-840), był królem zachodniofrankijskim od 843 roku, królem Italii od 876 roku, cesarzem rzymskim od 875 roku, pierwszy z dynastii Karolingów francuskich.

** Charles VI – król Francji w latach 1380 – 1422 z dynastii Walezjuszów. Był synem króla Karola V Mądrego i Joanny de Burbon.

*** Wercyngetorykse (72 p.n.e. – 46 p.n.e.) – wódz galijskiego plemienia Arvernów, przywódca wielkiego powstania Galów przeciwko władzy Rzymu, syn Keltillosa.

Na początku ery chrześcijańskiej, istniała na wyspie pogańska świątynia poświęcona chwale Jowisza, prawdopodobnie zbudowana przez wioślarzy.

Na miejscu obecnej rue de la Cité istniała stara droga zbudowana z kamieni i gliny, pokryta płytami z piaskowca. Po obu jej stronach utworzono 2 drewniane mosty. Populacja mieszkańców szacowana była na około 1500 osób.

Po blasku okresu Imperium rzymskiego, od 276 roku rozpoczęły się pierwsze najazdy barbarzyńców, co zmusiło mieszkańców Lutecii do schronienia się na wyspie, łatwiejszej do obrony, podczas gdy hordy wrogich wojsk niszczyły Górną-Lutecję. W 451 roku miasto oparło się najazdowi Hunów pod wodzą Attyli, jak mówi legenda – za sprawą interwencji św. Genowefy. W 498 roku, po przyjęciu chrześcijaństwa przez króla Chlodwiga I*, na Île de la Cité, powstały świątynie tego wyznania. Następca Chlodwiga, Childebert**, w 511 roku w miejscu dawnej świątyni Jowisza, rozpoczął budowę na wyspie, katedry św. Szczepana – *Cathédrale Saint-Étienne* – (dziś znajduje się tu katedra Notre-Dame).

Należy wspomnieć, iż w 1877 roku odkryto rzymski słup graniczny z 307 roku, na którym widnieje napis *Civitas Parisiorum* – miasto Paryżów. W ten sposób z Lutecii wyłonił się Paryż. Słup znajduje się w Muzeum Carnavalet (3. dzielnica).

W latach 752 – 987, podczas okresu Karolingów*** miasto powoli traciło swój status, a za panowania Karola Wielkiego**** stolicę przeniesiono do Akwizgranu. Lutecia była plądrowana, palona i zdewastowana przez Normanów. Karol II Łysy w 877 roku nakazał odbudowę i wzmocnienie gallo-romańskich ścian (*Enceinte gallo-romaine*). Wzniesiono również dwie wieże: *Petit Châtelet* i *Grand Châtelet*, aby chronić dostęp do mostów.

Za panowania Karola Otyłego***** w 885 roku Wikingowie, pod dowództwem Sigfrieda (Zygfryd), rozpoczęli długie oblężenie miasta (25 listopada 885 roku do października 886 roku), co ostatecznie zakończyło się po zapłaceniu najeźdźcom daniny przez króla Franków Karola III Otyłego. Poza miastem, które jakoś zniosło te długie miesiące oblężenia, wszystko zostało zniszczone i zdewastowane po obu stronach.

* Clovis I – Chlodwig I (ok. 466-511) – był władcą Franków, synem Childeryka I i Basiny. Najśłynniejszy spośród merowińskich władców.

** Childebert I (496-558) – władca Franków z dynastii Merowingów, jeden z czterech synów Chlodwiga I oraz św. Klotyldy, który podzielił się królestwem Franków po śmierci ojca w 511 roku.

*** Karolingowie – dynastia frankijska wywodząca się od Karola Młota, panująca w latach 753-987. Pierwszym jej przedstawicielem miał być Arnulf z Metz. Po śmierci Ludwika Pobożnego państwo frankijskie zostało podzielone na trzy części: zachodnią (*Francia occidentalis*), wschodnią (*Francia orientalis*) i środkową ciągnącą się od Flandrii po północną Italię i brzegi Morza Śródziemnego.

**** Charles Ier – Karol I Wielki (ur. 742 lub 747 – zm. 814) – król Franków i Longobardów, Święty Cesarz Rzymski od 25 grudnia 800. Wnuk Karola Młota, syn Pepina Krótkiego z dynastii Karolingów i Bertrady z Laon – córki Heriberta, hrabiego Laon.

***** Charles III le Gros – Karol Otyły – (839-888) – od 881 roku cesarz rzymski, od roku 884 król zachodniofrankijski z dynastii Karolingów niemieckich.

4. dzielnica Paryża

Paryż odzyskał rangę dopiero w 987 roku, kiedy Hugo Kapet* został królem Francji. Kapetyngowie wybudowali na wyspie nowy pałac królewski (dziś w tym miejscu znajduje się *Palais de Justice*). Powstały nowe szkoły, zbudowano nowe kościoły i klasztory.

W XI wieku miasto było wielkim placem budowy. W 1112 roku król Ludwik VI** zamieszkał w pałacu na wyspie Île de la Cité.

Wzmocniono i przebudowano 2 istniejące mosty. Filip II August*** rozpoczął budowę (enceinte de Philippe Auguste) muru Filipa Augusta – wielkiego systemu fortyfikacji, a w 1163 roku biskup Maurice de Sully rozpoczął budowę katedry Notre Dame.

W roku 1300 na wyspie było już 310 ulic z oficjalnymi nazwami.

Za czasów Ludwika IX Świętego**** siedzibę królów przeniesiono do Luwru. Kolejni władcy budowali nowe mosty na wyspie. Podczas rewolucji (1789 rok), wyspa zmieniła nazwę na Île de la Fraternité.

W czasach Ludwika Filipa***** i Napoleona III***** centrum wyspy zostało silnie przebudowane przez Barona Haussmanna*****.

Powróćmy teraz do historii całej 4. dzielnicy.

Domy na prawym brzegu sięgają okresu V wieku z budową sanktuarium św. Gerwazego. W IX wieku sanktuarium było chronione przez obudowę, która była prawdopodobnie na poziomie rue de Rivoli i sięgała do Sekwany. Od XI wieku miasto rozwijało się wokół rynku *marché de Grève* (obecnie *Place de l'Hotel de Ville*).

W 1111 roku miasto zostało splądrowane przez Roberta I*****, hrabiego Meulan, który zniszczył dwa mosty. Odbudował je Ludwik VI Gruby, jednocześnie tworząc nowy most – Pont au Change i nową dzielnicę wokół obecnego *Place du Châtelet*.

Do początku XVII wieku, wyspa Saint-Louis była bezludna i służyła jako przestrzeń do wypasu bydła i niektórych rycerskich obrzędów. Wówczas zwana była Île Notre-Dame. W XIII wieku część Île Notre-Dame nazwano Île aux Vaches (wyspa krów). Obecny stan wyspy ukształtował się dopiero w XVII wieku.

Za panowania Ludwika XIII***** w 1640 roku wyspa jest już zamieszкана i pokryta domami. Plan ulic przyjmuje postać szachownicy, gdzie drogi przecinają się pod kątem prostym.

* Hugues Capet – Hugo Kapet (940-996) – hrabia Paryża, Orleanu, Senlis i Dreux, książę Franków (od 965 roku), w 987 roku wybrany na króla Franków. Syn Hugona Wielkiego, z dynastii Robertynów, oraz Jadwigi Saskiej, córki Henryka I, króla Niemiec. Był założycielem dynastii Kapetyngów, rządzącej Francją do roku 1328, a w liniach bocznych do roku 1848 (z przerwą w latach 1791-1815).

** Louis VI le Gros – Ludwik VI Gruby (1081-1137), Król Franków w latach 1108-1137, hrabia Vexin. Syn Filipa I z dynastii Kapetyngów.

*** Philippe II Auguste (1165-1223) – król Francji od 1179 roku. Początkowo koregent ojca, samodzielny władca w latach 1180 – 1223. Syn Ludwika VII, z dynastii Kapetyngów i jego trzeciej żony, Adeli z Szampanii.

**** Louis IX – Ludwik IX Święty (1214-1270) – król Francji od 1226 roku (panował 44 lata), syn Ludwika VIII z dynastii Kapetyngów, święty Kościoła katolickiego. Był organizatorem i uczestnikiem VI i VII wyprawy krzyżowej.

***** Louis-Philippe I – Ludwik Filip I (1773-1850) – król Francuzów (Roi des Français), ostatni monarcha Francji z rodu Burbonów (linia orleańska). Panował w latach 1830–1848.

***** Napoléon III – Napoleon III Bonaparte – Karol Ludwik Napoleon Bonaparte (1808-1873) – prezydent Francji w latach 1848-1852, cesarz Francuzów w latach 1852-1870. Syn Ludwika, krótkotrwałego króla Holandii i Hortensji de Beauharnais – córki Józefiny, z jej pierwszego małżeństwa z wicehrabią Beauharnais.

***** Georges Eugène Haussmann (1809-1891) – francuski urbanista, twórca planu urbanistycznej przebudowy Paryża (1852–1856).

***** Robert Ier de Meulan – (1048/1049-1118), hrabia Meulan i hrabia Leicester, był ważnym Baronem anglo-normańskim, jeden z towarzyszy Wilhelma Zdobywcy. Zasłużył się w 1066 roku w bitwie pod Hastings i ataku na Paryż w 1111 roku.

***** Louis XIII – Ludwik XIII, zw. Sprawiedliwym (1601-1643) – król Francji i Nawarry (jako Ludwik II) od 1610, syn Henryka IV z dynastii Burbonów. W chwili śmierci ojca miał tylko 9 lat, więc do czasu pełnoletności realne rządy regencyjne sprawowała jego matka, Maria Medycejska. Panowanie Ludwika XIII przebiegało w cieniu rządów kardynała Richelieu, który stał się właściwym twórcą systemu rządów absolutnych.

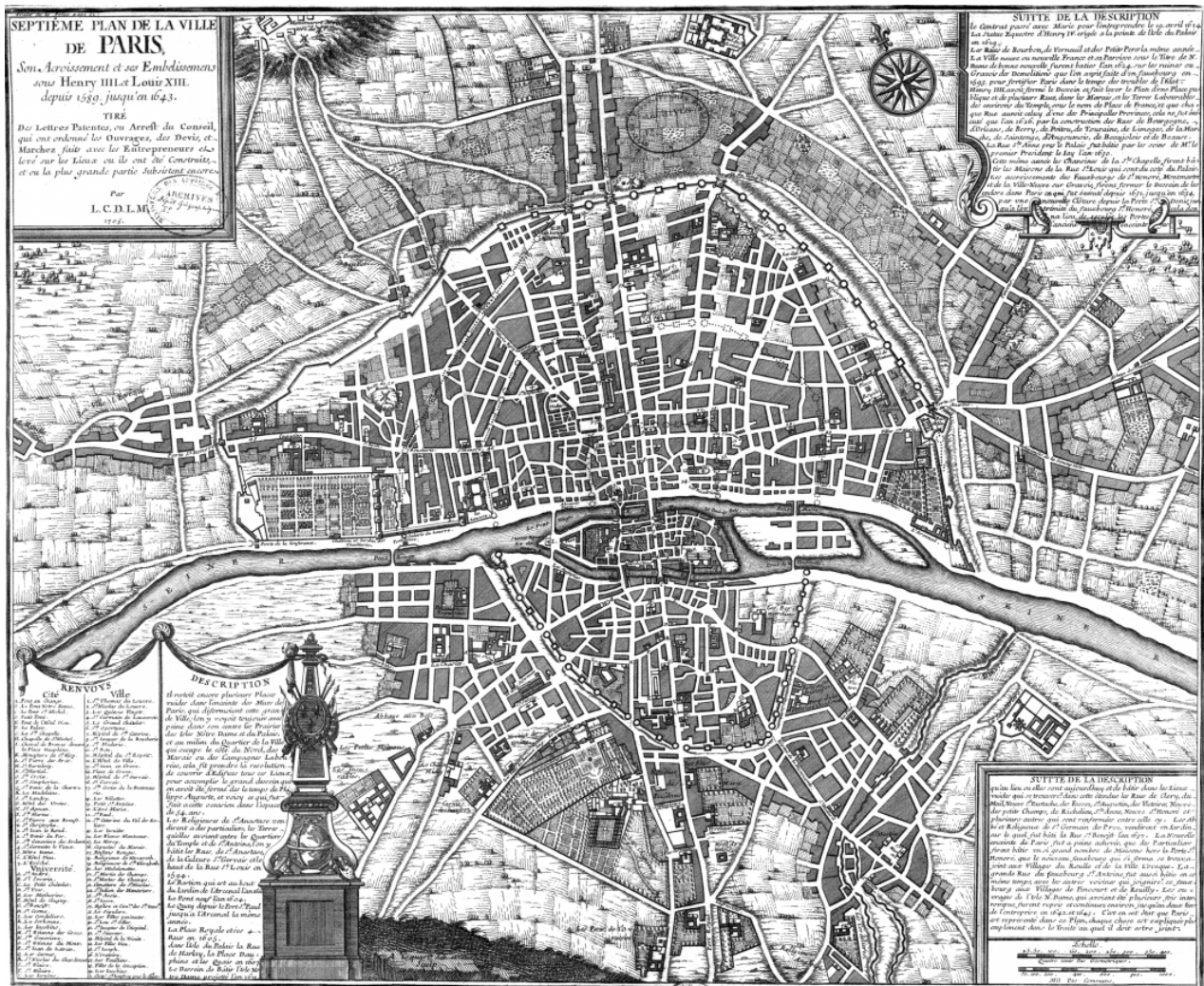
Rue Saint-Louis en l'Île, jest jej główną arterią. Wyspa połączona jest mostami z obydwoma brzegami i dodatkowo łączy się z Île de la Cité. Zaczynają powstawać prywatne dwory i rezydencje, a miejsce staje się zwane „Wyspą Pałaców”.

Wyspa Saint-Louis zawdzięcza swoją obecną nazwę (od 1725 roku) królowi Ludwikowi IX. Według legendy król przyszedł tu i pomodlił się w 1269 roku przed wyjazdem na VII wyprawę krzyżową.

Obecne granice 4. dzielnicy ukształtowały się w 1860 roku, w ramach II Cesarstwa Francuskiego, dając początek nowemu podziałowi Paryżu na 20 okręgów.

Od końca XIX wieku, *Marais* jest szczególnie zasiedlana przez społeczność żydowską, a rue des Rosiers jest głównym jej punktem. Istnieją tu restauracje koszerne i sklepy ilustrujące kulturę żydowską.

Również od 1990 roku homoseksualiści osiedlają się w sąsiedztwie *Hôtel de Ville*.

Muzea / Musées

Maison de Victor Hugo

Jest to paryskie muzeum mieszczące się w *Hôtel de Rohan-Guémené*, gdzie Victor Hugo wynajmował mieszkania na drugim piętrze przez szesnaście lat, od 1832 do 1848 roku.

Wizyta w mieszkaniu to przechadzka po trzech głównych etapach jego życia: przed, w trakcie i po wygnaniu z Guernsey, poprzez prezentację jego mebli, różnych wspomnień i niesamowitych dekoracji wnętrz. Pierwsze piętro jest zarezerwowane dla wystaw czasowych i prezentuje rysunki i ikonografię jego pracy literackiej. Jest tu też pokój książek i biblioteka, w której mieści się jedenaście tysięcy książek na temat życia i twórczości Viktora Hugo.

Jeden z pokoi przedstawia wczesne lata młodości poety i jego małżeństwo z Adèle Foucher. Stoi tu popiersie Wiktora Hugo wykonane przez Davida d'Angers.

Jest chiński salon, pokój z pamiątkami z Guernsey, pokój z pamiątkami z Jersey. Przedostatni pokój przywołuje powrót rodziny do Paryża w 1870 roku i ostatnie lata pisarza w jego mieszkaniu na Avenue d'Eylau.

Victor Marie Hugo (1802 – 1885) był poetą, dramaturgiem i politykiem. Jest uważany za jednego z najważniejszych francuskich pisarzy. Z powodu przekonań politycznych przez 19 lat (1851 – 1870) przebywał na dobrowolnym wygnaniu poza granicami Francji jako przeciwnik II Cesarstwa. Jego najważniejsze dzieła to: „Ody i ballady”, „Plaga”, „Nędznicy”, „Katedra Marii Panny w Paryżu”.

W 1832 roku przenosi się z rue Jean-Goujon (8. dzielnica) i wynajmuje pokój w *Hôtel de Rohan-Guémené*.

Lokalizacja: 6, place des Vosges.

Godziny otwarcia: od wtorku do piątku od 10 do 18.

Maison de Victor Hugo.

Rezydencja zwana też *Hôtel de Lavardin* czy *Hôtel Arnauld* nosi nazwę dawnych właścicieli z XVII i XVIII wieku, znamienitego rodu Rohan, jednej z najbardziej wpływowych rodzin starego reżimu, potomków dawnych królów i księżąt Bretanii.

Dwór zbudował w 1605 roku Isaac Arnauld (1566 – 1617), doradca króla Francji Henryka IV*, a następnie sprzedał markizowi de Lavardin (Jean de Beaumanoir); (1551 – 1614), który był marszałkiem w służbie króla Henryka IV. Henri-Louis-Marie de Rohan, książę Guéméné (1745 – 1809) odkupił go 1637 roku. Po-koje wynajmowali tu słynna kurtyzana Marion Delorme czy markiza de Sévigné (Maria de Rabutin-Chantal), arystokratka, znana w historii literatury francuskiej, jako autorka kilkuset listów adresowanych do córki.

Centre national d'art et de culture Georges-Pompidou et Musée National d'art Moderne

To budynek, w którym mieści się Muzeum Sztuki Współczesnej (*Musée National d'Art Moderne*) oraz główna biblioteka publiczna Paryża (*Bibliothèque publique d'information*); (patrz str. 20).

Lokalizacja: Place Georges-Pompidou.

Godziny otwarcia: codziennie z wyjątkiem wtorku od 11 do 22.

To śmiało jak na swoje czasy przedsięwzięcie powstało w 1977 roku za sprawą dwóch architektów: Renzo Piano i Richarda Rogersa. Sam projekt jest pomysłem prezydenta Francji – Georges'ea Jean'ea Raymond'ea Pompidou (1911 – 1974).

Wnętrze to przestrzeń widowiskowo-wystawiennicza. Wszystkie instalacje zostały wyprowadzone na zewnątrz i pomalowane na różne kolory, z których każdy odpowiada innej funkcji. Niebieski to układ klimatyzacyjny, żółty – instalacje elektryczne, czerwony – komunikacja, a zielony to wodociągi. Trzy najwyższe piętra budowli zajmuje Muzeum Sztuki Nowoczesnej. Ślimak, duża szklana rurka zawierająca ruchome schody, jest elementem najbardziej charakterystycznym obecnej fasady.

Początkowo *Musée National d'Art Moderne* mieściło się w *Palais de Tokyo* (avenue du Président-Wilson 13 (16. dzielnica), jednak w 1977 roku przeniesiono je do nowo wybudowanego Centrum Pompidou. Oficjalna nazwa muzeum brzmi: Muzeum Sztuki Współczesnej – Centrum Designu Przemysłowego (*Musée national d'art moderne – Centre de création industrielle*).

W muzeum prezentowane są wszystkie formy sztuki współczesnej.

Muzeum posiada 18 700 m² i rozłożone jest na kilku piętrach Centrum. Stałe zbiory mieszczą się na 4. i 5. piętrze. Czwarte piętro poświęcone jest sztuce współczesnej od roku 1960 do chwili obecnej (Andy Warhol, Niki de Saint Phalle, Anish Kapoor). Piąte piętro przeznaczone jest dla sztuki współczesnej, od 1905 do 1960 roku (Matisse, Picasso, Dubuffet).

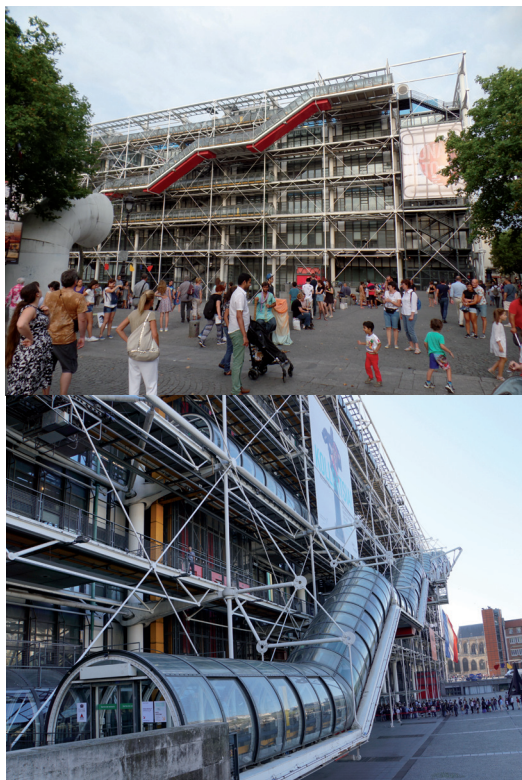
Poza tym Atelier Brancusi (600 m²) usytuowany jest na placu przed Centrum Pompidou. Jest to kolekcja Constantin Brâncuși (1876 – 1957), rzeźbiarza rumuńskiego działającego we Francji.

Sztuka współczesna prezentuje różne formy (design, architektura, multimedia), co potwierdza, że niewątpliwie łamie tradycyjne zasady sztuki.

Zwiedzając Centrum Pompidou, warto zająć na sam szczyt i stanąć na panoramicznym tarasie, który jest jednym z licznych miejsc, z którego można podziwiać Paryż.

* Henri IV – Henryk IV Burbon, Henryk IV Wielki (1553-1610) – król Nawarry od 1572 roku (jako Henryk III) i Francji od 1589 roku, pierwszy z dynastii Burbonów, najmłodszej gałęzi Kapetyngów.

4. dzielnica Paryża

Centre national d'art et de culture Georges-Pompidou.

Centrum Pompidou przyjmuje codziennie 12 000 osób, choć początkowe plany opiewały tylko na 5000 osób na dobę. Jest to więc druga najczęściej odwiedzana instytucja kulturalna we Francji po Luwrze.

W pobliżu Centrum znajduje się kolorowa Fontanna Strawińskiego (patrz. str. 60).

Należy wspomnieć, iż w innym francuskim mieście, Metz w 2010 roku powstała filia tego Centrum – *Centre Pompidou-Metz*.

Centre Georges-Pompidou. Widok z tarasu na Place Georges-Pompidou.

Pavillon de l'Arsenal

Lokalizacja: 21, boulevard Morland.

Godziny otwarcia: od wtorku do niedzieli od 11 do 19.

Zbudowany w latach 1878 - 1879 według projektu architekta A. Clement dla bogatego kupca Laurent-Louis Borniche'a, który chciał tu utrzymać swoją kolekcję 200 obrazów.

Pavillon de l'Arsenal jest ekscytującym miejscem dokumentacji, konferencji i wystawy związanej z planowaniem przyszłości Paryża i całej metropolii.

Pawilon jest podzielony na trzy przestrzenie.

Stała ekspozycja – *Paris, Visite guidée*. Prezentacja (model miasta 40 m²) obejmuje temat tworzenia się Paryża w ciągu wieków i jego perspektywy na przyszłość. Na czele technologicznej wystawy stoi ogromny cyfrowy model (projekt urbanistyczno-architektoniczny), nazwany „*Paris Métropole 2020*”, prezentujący w formacie 2D i 3D przyszłość paryskich metropolii.

Na pierwszym i drugim piętrze odbywają się czasowe wystawy tematyczne.

Pavillon de l'Arsenal.